

Geschiedenis toont kader, wortels en fouten

FOTO: TON VAN DEN BORN

De belangstelling voor geschiedenis stijgt. Nog niet op school, want daar wordt alles afgemeten aan direct meetbaar nut in de beroepspraktijk. Dat geldt zeker in het beroepsonderwijs.

◀ **Prof. Pim Kooij: Geschiedenis in mbo en hbo? Dat is voor velen blijkbaar net zo overbodig als een kippenhok op zolder**

gebeurtenissen maken immers deel uit van een lange-termijnontwikkeling. Het belang van agrarische geschiedenis zit er dan in dat je die ontwikkeling moet kennen om dingen in dat domein niet verkeerd aan te pakken. Als je ziet waarom een bepaalde oplossing 20 of 200 jaar geleden niet werkte, hoef je niet dezelfde fouten te maken. Of kun je dat wellicht proberen te vermijden.”

“Kijk je naar toekomstscenario's – hoe zal Nederland er in 2010 of in 2030 uitzien – dan zie je dat die zelden of nooit kloppen. Als historicus kun je goed aangeven waarom, want je kunt interdisciplinaire gegevens koppelen. Je kunt terugkijken; waardoor gingen voorspellingen de mist in? En dan kun je wellicht in een volgend scenario fouten vermijden.”

Misschien is dat voor het scenario zelf niet eens zo belangrijk, maar wel voor de soms dure plannen en acties die daaraan gekoppeld worden.

Patroon

Relevant of niet, en of geschiedenis nu ontwikkeling toont en de fouten van vroeger blootlegt, er is ook pure belangstelling. Want in wat voor wereld leven we eigenlijk? Kijk bijvoorbeeld naar de bestsellers van Geert Mak over dorp, stad, land en continent in de afgelopen eeuw. Niet alleen bij de boekenverkoper, maar ook op de universiteit is die belangstelling er soms.

Kooij: “Mensen zijn als ze hier komen vaak geobsedeerd door hun studie,

‘Als je ziet waarom een bepaalde oplossing 20 of 200 jaar geleden niet werkte, hoef je niet dezelfde fouten te maken’

maar zo rond het derde jaar vragen ze zich af, waar ben ik eigenlijk mee bezig? Hoe past dit in het grote geheel? Wat is de relevantie ervan? We kunnen ze dan laten zien hoe de wereld zich ontwikkeld heeft en dat wat ze doen past in een bepaald patroon.”

Sommigen zijn tevreden als ze de

grote maatschappelijke transitie zoals de Verlichting kunnen plaatsen en anderen willen meer weten van een bepaald detail, instrument, begrip, beleidslijn of ontwikkeling. “Idealiter is het dat je bij alles wat je aanpakt het historisch element meeneemt. Dat is niet door een geïsoleerde historicus neer te zetten. Geschiedenis vertelt ook nooit het hele verhaal. Evenmin trouwens als disciplines zoals economie of sociologie.”

Belvedere

In 1946 werd de Wageningse leerstoelgroep Agrarische geschiedenis opgericht. Het studiegebied is altijd behoorlijk regionaal geweest. Voor een beperkt gebied werd er gekeken hoe politieke, sociale, economische en culturele ontwikkelingen waren. Eventueel ook het demografische en religieuze aspect werd betrokken. “Dat probeer je in onderlinge verwevenheid te analyseren.”

Later kwam er een materiële component. Wat is de betekenis door de jaren heen van bijvoorbeeld de ploeg of de tractor? En later zijn daar nog twee nieuwe elementen bijgekomen: specifieke ontwikkelingen van de landbouw (agronomie) en de geschiedenis van de groene ruimte. Kooij die behalve hoogleraar sociaal-economische geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen en directeur van het Nederlands Agronomisch Historisch Instituut sinds januari 1998 ook hoogleraar in Wageningen is, bracht dit laatste mee.

De leerstoelgroep heeft ook de focus meer op de 19e en 20e eeuw gelegd. “We hadden het idee dat we van daaruit de actualiteiten beter zouden kunnen bereiken. Dat gebeurde voorheen ook wel. Voor ontwikkelingslanden herken je bijvoorbeeld dingen in onze voor-industriële 16e en 17e eeuw. Maar de vertaalslag kost dan toch meer moeite.”

Wat betreft groene ruimte kun je je afvragen waar zo'n begrip vandaan komt. “Het versluiert anders dan begrippen als landelijk gebied of platteland de tegenstellingen. Groene ruimte is breder. Je ziet dan dat het komt uit de cultuurtechniek van de zestiger jaren; de tijd dat daar natuurbouw opkomt. De politiek heeft dat snel opgepikt met het idee van dat kunnen we goed gebruiken.” →

“Uiteindelijk zou je moeten

uitkomen op een soort historisch besef”, zegt Pim Kooij, hoogleraar Agrarische geschiedenis in Wageningen. Het gevoel dat maatschappelijke ontwikkelingen wortels in het verleden hebben en dat het goed zou zijn om daar iets meer van te weten. “Maar daar staat niet iedereen open voor.”

Geschiedenis, een halve leerstoel met 3,1 fte, is vrij marginaal in Wageningen. Het is met het gespecialiseerder worden van curricula gedeeltelijk weggeschoven naar de vrije ruimte. Studenten moeten er immers ook nog een vak als Besliskunde 2 doen.

In het groene beroepsonderwijs is het nog verder weg. Wat moet je met dat grijze verleden in je stralende toekomst? Wat heeft stoffige boekenwijsheid van belang voor je gloedvolle beroepspraktijk? Waar ligt de zin en wat levert het op?

“Maar welke maatschappelijke of wetenschappelijke ontwikkeling dan ook, ze hebben allemaal geschiedenis”, zegt Kooij. “Soms doet het er niet zoveel toe wat de historische wortels zijn, maar meestal wel. De meeste

▲ *De Beleidsnota Belvedere gaat er over dat je in het landschap dingen tegenkomt die je misschien niet allemaal kunt bewaren, maar best kunt incorporeren*

Kooij verwijst naar de Nota Belvedere, een beleidsnota van vier ministeries over de relatie van cultuurhistorie en de ruimtelijke inrichting. Een paar jaar geleden waren alleen historische geografie, historische bouwkunde en archeologie hierbij betrokken. “Wij hebben toen gezegd: wat raar dat geschiedenis daar niet bij zit.” “Die nota gaat er over dat je in het landschap dingen tegenkomt die je misschien niet allemaal kunt bewaren, maar best kunt incorporeren”, legt Kooij uit. “Bijvoorbeeld een meanderende beek of een bijzondere akker. We hebben subsidieaanvraag bij Belvedere gedaan en een boek gemaakt waarin we tonen wat je vanuit de geschiedenis met de groene ruimte kan. Dat laat meteen ook zien hoe wij werken.”

Persoonlijk

Die werkwijze is heel anders dan van iemand als Geert Mak. “Natuurlijk proberen we aansprekend te schrijven, maar we moeten toch een beetje de denkers op de achtergrond blijven. De journalistieke aanpak is meer op communicatie gericht, openleggen. Accenten liggen anders. Wij verdiepen

ons in wetenschappelijke vragen en verrichten vrij fundamenteel onderzoek. Maar het is allebei zinvol en waardevol.”

“Er is inderdaad een opleving van de geschiedenis”, erkent Kooij. “Daar draagt Mak aan bij en hij speelt er op in. In de ingewikkelde maatschappij rondom ons hebben mensen ook meer behoefte hun eigen positie te doorgronden en contour te geven. Verbondenheid te zoeken in een persoonlijk gekleurde geschiedenis. Dat is ook het goede van Mak. Vanuit een persoonlijk verhaal brengt hij de geschiedenis dichterbij.” Net als bijvoorbeeld ook Frank Westerman, oud-Wageninger, in De Graanrepubliek.

“Voor de echt grote geschiedenis moet je dan weer bij ons zijn. Wij kunnen het niet zo persoonlijk maken.” Toch komen op colleges over bijvoorbeeld milieugeschiedenis, agrarische geschiedenis, Europese geschiedenis en globalisering in historisch perspectief steeds zo’n 20 tot 40 studenten.

Statements

Geschiedenis in mbo en hbo? Dat is voor velen blijkbaar net zo overbodig als een kippenhok op zolder. “Ik heb onder meer als gastspreker intensief contact gehad met Van Hall, maar je ziet daar toch gekke dingen gebeuren”, vertelt Kooij. “Zoals het verdwijnen van de bibliotheek. Dat wordt dan

een mediatheek waarin boeken ondergeschikt zijn aan computers en andere media.”

“De studie is natuurlijk heel toegepast. Maar dan vraag je je als historicus af: krijgen die mensen nog reflectie? Het heeft geen zin om mee te hollen en wat statements af te geven: in 1700 was er dit en in 1900 dat. Je zou moeten kunnen zeggen: mensen sta eens stil, en kijk hoe dit in het grotere geheel past.”

“Daar is geen ruimte voor, nu in elk geval niet. Het is afhankelijk van het engagement van een docent die bijvoorbeeld in pgo-onderwijs een historisch element weet in te brengen. Maar wij zijn mensen van de lange adem. Je ziet toch ook vaak een bepaalde golfbeweging. We vertrouwen dat het goed komt.”

“Op wat voor manier? Je kunt denken aan een soort studium-generale aanpak. Overkoepelend voor de hele instelling. Dat is erg lastig, want opleidingen zoals bij het Van Hall zijn behoorlijk gescheiden. Je zou ook kunnen denken aan een soort rondreizende docent, zoals in het begin van het landbouwonderwijs. Iemand die vakdocenten dingen aanreikt en af en toe een reflexief verhaal houdt. Ook dat is moeilijk te organiseren, maar toch best mogelijk. Je moet dan niet alleen de leerlingen, maar ook de docenten bereiken.”

Ton van den Born